

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Izšel dnevno vsak dan razen nedelj in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 S. Lavandale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lavandale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII

Čena lista
je \$6.00

Izšel na neodolno mesto januar 28, 1918, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 18. novembra (Nov. 18), 1929.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 271

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Hoover konferira z vodilnimi magnati

Povabil je Morgana, Rockefellerja, Forda in druge industrijske ter finančne kralje na posvetovanje, kako rešiti deželo pred gospodarskim polomom. Zašpekuliran kapital ogroža business

Washington, D. C. — Predsednik Hoover je v petek naznanil, da je sklical "gospodarsko konferenco," ki se anide prijem v Beli hiši 19. ali 20. novembra. Namen konference je, kakor pravi predsednik, "da predstavnik businessa in vlade s združenimi močmi ohranijo in povpešijo napredek gospodarstva." Z drugimi besedami: da najdejo sredstva in pota za preprečenje krize, ki ogroža Ameriko kot posledica finančne panike na borzah!

Hoover pravi, da je zadnji teden privatno konferiral s nekaterimi "odličnimi voditelji businessa in javnimi uradniki" glede navedene zadeve, nakar se je odločil, da skliče "majhno preliminarno konferenco predstavnikov industrij, farmarstva, trgovine in delavstva zaeno s predsednikom zveznega farmarskega odbora, ki naj začrtajo gotove definitivne korake."

Kot se je izvedelo, je predsednik povabil na to konferenco Johna D. Rockefellerja ml., P. J. Morgana, Henry Forda, T. W. Lamonta, W. W. Aterburyja, predsednika Pennsylvanske železnice družbe, Daniela O. Willarda, predsednika Baltimore in Ohio železnice družbe, Henry J. Piercea od elektrarskega trupa in mnogo drugih. Poleg teh bodo navzoči zakladniški tajnik Mellon, poljedelski tajnik Hyde, predsednik farmarskega odbora A. Legge in Roy D. Young od zveznega rezervnega odbora. Delavski tajnik Davis bo zastopal "delavstvo"; morda bo povabljen tudi William Green, predsednik Ameriške delavske federacije.

Hoover je tudi povedal v svojem naznanilu, da rezultat "spekulativne periode, akoni katero gazi delala zadnjih par mesecev, je, da je veliko kapitala odteklo na borze, kjer je propadel, valed česar zaostaja in trpi konstrukcijsko delo dežele."

Kot je razvidno iz vsega, kar je Hoover javno povedal, je njegov načrt ta, da konferenca izdela program nujne konstrukcije "zaostalih in odloženih" federalnih, državnih in občinskih javnih del, da bo kaj dela za brezposelne armade delavcev, ko pride industrijska depresija valed poloma delniških vrednot in finančnega kredita. Hoover priznava, da je bilo preveč optimizma na delniškem trgu, ki se zdaj mašuje s tem, da je prišlo "preveč pesimizma!"

Mehiška krvna žrtev bogu vode rešena

Mexico City, 16. nov.—Indijanci v kraju Zozongotla so te dni hoteli umoriti sedemletno deklico z namenom, da jo po starodavnem indijanskem običaju žrtvujejo bogu vode in detja, ker imajo veliko sušo. Policija je pravčasno izvedela za nakano barbarov v hribih in rešila deklico smrti.

Američani pokončili 15 traktorjev novotem

Moskva, 16. nov.—Organizacija "Prijatelji sovjetske Rusije" v Združenih državah je kupila in poslala v Rusijo petnajst farmarskih traktorjev najnovejšega modela.

Priznavanje dvajsetletnice Philadelphia.—Člani pleteni narake unije praznujejo dvajsetletnico svoje organizacije. Full Fashioned Hosiery Workers unija ima za seboj bogato zgodovino, ki je prežeta s številnimi boji za izboljšanje razmer. Unija je med najbolj agresivnimi in naprednimi strokovnimi organizacijami v deželi.

Toriji pobijajo počitnice delavcev

London, 16. nov.—Predloga delavske vlade, da morajo delodajalci v Angliji dati delavcem vsako leto teden dni počitnice s plačo, je bila včeraj sprejeta pri drugem čitanju v zbornici. Toriji so glasovali proti, češ, da bodo industrije izgubile valed tega dvesto milijonov dolarjev letno, toda liberalci so večinoma podprli laborite. Vsota državne subvencije za brezposelne delavce v prihodnjem letu je preračunana na \$610,000,000.

Moderno reparatvo lepo avto v Iowa

Privatni posejevalci v Clintonu računajo 45% obresti na leto

Clinton, Iowa. — (F. P.) — Clinton spada med najbolj plodnosa mesta meznega hajduštva. Dejstvo, da privatni posejevalci denarja računajo v tem mestu 45 procentov obresti na leto, se mogoče sliši neverjetnim. Vendar je resnica, ki dokazuje, da srednjeveško oduševstvo še ni izginilo iz Amerike.

V mestu operirajo tri družbe, ki specializirajo s tem nezalnim odiranjem; ena je v businessu že 40 let, druga je povečala pred nedavnim svoje prostore in tretja je pričela obratovati pred par meseci—kar je znamenje, da vlada v mestu hajduška prosperiteta.

Človeku se mogoče vidi neverjetno, da se nahajajo ljudje, ki so pripravljani plačati 45 procentov obresti od posojila. Vendar je ne samo v Clintonu, marveč tudi širom dežele mnogo ljudi, ki so pripravljani, oziroma prisiljeni to storiti. Dokaz temu so številne agencije te vrste, ki obstajajo v vseh večjih in tudi manjših mestih.

Teh agencij se poslužujejo ljudje, ki ne morejo dobiti posojila v denarnih zavodih. Vzamejo posojilo, da rešijo pred zasebo neplačano pohištvo, avto in podobno. V tem oziru so te molzne agencije nekatere zastavljalnice in sicer s to razliko, da računajo za "uslugo" velike obresti. Čudno pri tem je to, da to oduševstvo ni protipostavno, ker ti gavrani poslujejo v mejah postavke, ki so v tem slučaju zelo stroške.

Ker klintonški bankirji občutijo konkurenco, so organizirali posebne oddelke za osebna posojila, za katera računajo osem procentov obresti, kar je gotovo veliko ugodnejše za upnike. Predno pa človek dobi posojilo, mora bankam navesti vso svojo gospodarsko zgodovino in finančne težkoče, kar tudi ni prijetno.

Rubio izvoljen v Mehiki

Revolucionarna stranka zmagala

Mexico City, 17. nov.—Pasqual Ortiz Rubio, kandidat narodne revolucionarne stranke, je bil danes izvoljen predsednikom mehiške republike. Po prvih poročilih znaša njegova večina nad milijon glasov. Ob enem poročajo, da je bilo med volitvami ubitih 19 oseb v raznih krajih dežele. Volilci treh strank so se topli in streljali za volilne utice.

Finska zavirja prohibicijo

London, 16. nov.—Iz Stockholma poročajo, da vrhovno sodišče na Finskem zahteva anuliranje (brisanje) zakona prohibicije iz razloga, ker je prohibicija povzročila velik val zločinov. Sodišče priporoča nov zakon za omejeno izdelovanje in prodajanje alkoholnih pijač.

NAVAL NA GRAD-BENE DELAVCE PRIHAJA

Velika brezposelnost v gradbeni industriji je voda na mlin podjetnikov, ki se pripravljajo za znižanje plač

Chicago. — (F. P.) — Znamena so tukaj, da gradbeni delavci stoji širom Amerike pred novo vojno za znižanje plač. V podjetniških krogih je opaziti nov pojav mišljenja, ki ni preveč naklonjen unijam. Razlog za to je najti v dejstvu, da vlada v gradbeni industriji širom dežele velika depresija.

Da se temu odpornosti in gradbeno industrijo ponovno osilvi, prihajajo podjetniki do mišljenja, da je to mogoče doseči edino potom znižanja plač, ki so v tej industriji v primeri s plačami drugih industrij v resnici dokaj višje. To je resnica, posebno ako se primerja mezde gradbenih strok s plačami neorganiziranih delavcev, ki so v Ameriki v ogromni večini.

Resnica je tudi, da je gradbeno industrija podvržena sezonskemu delu v veliko večji meri kot je večina drugih industrij. Brezposelnost gradbenih delavcev je še sedaj velika in bo izdatno narasla, kadar pritiše zima. Tudi je resnica, da je gradbeni val poljenal širom dežele, kar je odgovorno za veliko brezposelnost, ker potreba po stanovanjskih in tudi po drugih poslopih je v veliki meri zadušena.

Radi tega bi znižanje plač gradbenim delavcem ne imelo nobenega efekta ali vsaj jako majhen učinek na poživljenje te industrije. Nemirnost in zahteva po reviziji meznih lestvic navzdol je opaziti tudi med člaskimi podjetniki, kjer so izgledi za večje gradbene aktivnosti gotovo mnogo večji radi svetovne razstave kot v ostalih industrijskih krajih.

Tajnik čikaške kontraktorske asociacije Edward M. Craig se je pridružil tistim podjetnikom, ki so mišljenja, da mora priti do nižjih plač tudi v gradbeni industriji. Svojo nezadovoljnost izraža predvsem radi načina sklepanja novih pogodb, ki so v Chicagu odvisne druga od druge, namreč ako dobi povišanje ena skupina, ga dobi tudi druga. Iz njegove izjave je razvidno, da stoji gradbene stroke pred pasjimi dnevi.

Dvajset aretiranih v Zagrebu

Mlada Hrvatica izdala voditelja hrvatske narodne revolucionarne stranke

Dunaj, 17. nov.—Iz Zagreba poročajo, da je državna policija včeraj tamkaj prišla več ko dvajset voditeljev tajne hrvatske narodne revolucionarne stranke. Aretiranci so bili v zvezi z dr. Pavelićem in Perčevićem, ki sta bila obsojena v smrti in se danes nahajata v Avstriji. Policija je tudi našla veliko zalogo orožja in dinamita v neki bolnišnici v Zagrebu.

Aretacije so bile omogočene, ko je neka mlada devotka informirala policijo o gibanju revolucionarjev. Eden voditeljev je zavrnil njeno ljubezen in radi tega se je ženska maščevala. Prietaši bivše Radičeve kmetake stranke niso zapleteni.

Jugoslovanski butlegar ubil rojaka butlegarja

Chicago. — Nik Sudović, butlegar iz East Chicago, je bil zadnji teden obsojen v zapor od dveh do štirinajstih let, ker je ustrelil Uroka Marovića, svoje ga tekmeča v butlegarski trgovini. Sudović je sprejel obsodbo in odrine v ječo v Valparaiso, Ind., ta teden.

Debata o oalih v senatu

Washington, D. C.—V petek je bila ponovna debata o "divjih jackassih" ali oalih, s katerimi je starogardist Mooses krstil progresivne senatorje. Senator Connally in Texasa (demokrat) je dejal v veliki zabavi progresivcev, da je "jackass" ali right, kadar je pohleven in pokoren... Ni je boljše živine na farmi ali v kongresu kot je krotak onel, ki svesto služi svojemu gospodarju. Drugače pa je, če onel podivja in brne onega, ki mu ponuja sladko seno...

Urednik vidi upanja v Amer. del. federaciji

Zadnja konvencija izvelik federacije iz mlake. Vodstvo unij je več krivo za zapanost kot vodstvo federacije

Cincinnati, O. — (F. P.) — Philip Ziegler, progresivec in urednik glasila železniških klerkov, pravi v "Railway Clerku," da je zadnja konvencija Ameriške delavske federacije dala novo upanje, da federacija ponovno osilvi. Glede kritike, katere je zadnje čase federacija deležna v precejšnji meri od zunaj in od znotraj, pravi Ziegler, da ni vodstvo federacije krivo za vse grehe ameriškega unionizma.

Velik del kritike bi po njegovem mnenju moglo pasti na rame vodstva posameznih unij, ki so v prvi vrsti odgovorne, da se nahajajo vse večje industrije izven vrst strokovno organizirane dejstva. To je tudi resnica, ker si unije laste jurisdikcijo nad vsemi industrijami, ne store pa ničesar za organiziranje delavcev.

Kljub temu je vodstvo federacije odgovorno v veliki meri tudi za to situacijo, ker ne nudi pravca, s katerim bi prisililo unije, da se zavzemajo za organizatorično delo. Federacija narokuje tudi politične in socialne američne ameriškim unijam, ker Greenov ali Wollov glas šteje na konvenciji mnogokrat več kot glas predsednika ali delegata posamezne unije.

Ziegler tudi pravi, da je "nasprotovanje federacije napram kritiki ena izmed njenih največjih napak. Vsako kritiko navadno smatra za sovražno in destruktivno, in njeno vodstvo je vedno pripravljeno, da priprne komunistični znak na vsakega, ki se ne strinja z njegovo taktiko."

Katoliška hierarhija v Ohlu napovedala vojno

Ofenziva proti ameriškim protestantskim mislonarjem. Silna tolerance!

Santiago, Chile, 16. nov.—Rimsko-katoliška cerkevna oblast v Santiagu je izdala pamflet, v katerem poziva katoliške vernike v republiko Chile na vojno proti protestantskim mislonarjem iz Združenih držav. Pamflet je bil razdeljen po vseh katoliških župnijah.

Pamflet se glasi, da se morajo katoliški ogibati ameriških protestantskih mislonarjev, ki so "sovražniki Chileja in heretični apostoli (krivoverci)." Nadalje katoliška hierarhija imenuje ameriške mislonarje "apostole vsemogočnega dolarja, ki delajo propagando s denarjem in postavljajo vero in deželo v nevarnost."

Moises Torregrosa, metodistijski pastor in vodja mislonov v Chileju, je odgovoril na pamflet, da je hierarhija v Chileju zelo na slabem, če mora mešati patriotizem in ameriški imperalizem v kampanji za obrambo svoje moči v latinski Ameriki.

Kdo je omrežil Tom Mooneyja?

Se ena izpoved o omreženju Mooneyja. Senator Nye razgall zarotnike. Governor Young v službi javnopravnih družb

Cincinnati, Ohio. — (F. P.) — O Mooneyjevi in Billingsovi nedolžnosti se je oglašala še ena priča v osebni inženirja C. C. Reeda iz Cincinnatija. On je izpovedal, da sta bila Mooney in Billings omrežena po cestnoželezniški družbi United Railways in po openšparkskih interesih pod načelnštvom San Francisco Chamber of commerce.

O omreženju mu je povedal njegov stric William H. Hyatt, nekdanji odvnetik cestnoželezniške družbe v San Franciscu, ki je umrl pred tremi leti. Hyatt je Reedu pred leti zaupal skrivne mahinacije železnike družbe in drugih openšparkskih interesov proti Tom Mooneyju, katerega so hoteli na vsak način spraviti s poti.

Predsednik cestnoželezniške družbe Patrick Caloun je nekaj dni pred proslavo za vojno pripravljenost rekel po izjavi Reeda: "Ta dan bo naša prilika, da se ga iznebimo," namreč Mooneyja. Reedova izpoved se do pičice ujema s člankom senatorja Nyeja, ki je priobčen v decembrski številki revije "Plain Talk."

Senator Nye sumira sodnijski proces proti Mooneyju in Billingsu in zarotniško delo openšparkskih interesov proti delavskima voditeljema. V samem članku podaja stopnjuvalno sliko o kriminalnih aktivnostih trgovske komore in cestnoželezniške družbe.

Openšparkski interesi San Franciscu so se pred nekako 15 leti zaskeli, da zdrobijo vse unije, kar je povzročilo veliko industrijsko vojno, ki je bila spremljana s nasilji, katerih sta se posluževali obe strani. Za dosego tega cilja je bil podjetnikom najbolj na potu Tom Mooney, ki se je bil izkazal dobrega organizatorja in je bil radi svoje bojevitosti narave med delavci jako priljubljen.

Z Mooneyjem je sodeloval tudi Warren K. Billings, ki je prišel radi tega v ječo. Podjetniki so storili več poskusov, da omrežijo ta dva delavska voditelja. V to svrhu so najeli tolpo detektivov, ki so s svojim peklenim delom končno uspeli.

Prvi je bil omrežen Billings. Par let pred omreženjem Mooneyja sta ga dva privatna detektiva naprosila, da je nesel kovčeg iz San Franciscu v Sacramento. Za to delo sta mu plačala \$50. V kovčegu je bil dinamit, o čemur Billingsu naravno ni bilo znano. Rezultat tega omreženja je bil, da je Billings dobil dve leti zapore.

Z omreženjem Mooneyja je bila bolj trda. Leta 1915 je bil aretiran pod obtožbo, da je imel dinamit v svojem čolnu. Pri zaslišanju sta dva detektiva prisegla, da sta našla dinamit v Mooneyjevem čolnu; proti njima sta pričala dva policaja, ki sta prisegla, da v čolnu ni bilo nikakega dinamita. Mooney je bil radi tega oproščen, detektiva pa sta prišla pred sodišče radi krive prisrge.

Gonja proti Mooneyju s tem ni bila končana. Privatni detektivi, katerim je načeloval Martin Swanson od cestnoželezniške družbe, niso s tem mirovali. V mestu je prišlo do več misterioznih razstreb. Mooneyju so detektivni na vsak način skušali podktniti dinamit. Udri so v železniški voz, ki je bil naložen s dinamitom. Pri poslu sta bila zalotena dva detektiva, ko sta odhajala z dvema kovčegoma dinamita.

Leta 1916 je dobil Mooney nalogo, da organizira cestne želez-

ničarje. V ta namen je sklical dne 10. junija shod, katerega so se udeležilo 150 železničarjev in privatnih detektivov. Mooney je bil na seji do ene ajutra. Dve uri pozneje se je pripetila eksplozija, ki je porušila drog, na katerem je bila pripeta električna žica.

Zagrabili so seveda Mooneyja. Ker je imel dobro pričo v osebni voznika Israel Weinberga, ki ga je peljal s takojšnjim dvorane na dom, Mooneyju tudi to pot niso mogli do živga. Takoj po razstrelbi je kompanija razplačala \$5000 za prijetje zločinca. O tem je družba obvestila tudi Weinberga. Ker se on ni odval na obvestilo, je prišel dvakrat do njega družbin detektiv, ki je Weinberga nagovarjal, naj priča proti Mooneyju, nakar lahko zapusti San Franciscu s pet tisoč dolarji. Weinberg tega ni hotel storiti.

Leta 1913 je predsednik kompanije Patrick Caloun podkupil mestne oblasti v svrhu, da je družba dobila dovoljenje (franchise) in je v to svrhu porabil \$200,000. Zadeva je prišla v javnost in pred sodnijo. Prosekucijo proti Calounu in njegovim pomočnikom je vodil državni pravdnik Francis J. Heney. Prva sta bila obsojena Abe Ruef, ki je izplačal podkupnino in šuppan Schmita, ki je prejel podkupnino.

Ker Heney ni hotel odnehati s prosekucijo, je bil na sodišču obsojen na glavi in nevarno ranjen. Ko je okrevl, je ponovno nastopil proti Calounovi bandi. Pri volitvah pa je bil poražen, ker ni imel na svoji strani nobenega časopisa. Openšparkski interesi so nominalni za distriktnega pravdnika Charles M. Fickerta, advokata cestnoželezniške družbe, ki je tudi smagal.

Fickert je takoj po nastopu službe zavrnil vse ostale obtožnice o podkupnini. Ko je prišlo do homnega napada na dan pripravljenosti, je Fickert prepustil vso preiskavo družbinemu detektivu Swansonu. Njemu je seveda tudi Fickert pomagal pri omreženju Mooneyja in Billingsa.

Da sta bila omrežena, ni o tem nikakega dvoma. To je bilo dovolj jasno že leta 1917, ko je bilo objavljeno poročilo John B. Desmoreja, katerega je pokojni predsednik Wilson doletel, da zadevo preišče. Od tedaj se je nabralo dovolj novih dokazov, ki potrjujejo omreženost na eni strani in na drugi nedolžnost Mooneyja in Billingsa.

Storjenih je bilo že več poskusov za novo obravnavo za časa Fickertovega režima, toda brez uspehov. Apele za pomilostitev Mooneyja in Billingsa sta prezrla, oziroma odklonila oba prednika sedanjega governorja Younga. Tudi njega je vzel že tri leta za študiranje Mooneyjevega slučaja. Normalen človek lahko prečita vse važnejše faze tega slučaja v 24 urah.

Senator Nye pravi, da vzrok tej počasnosti a strani Younga in njegovih prednikov je najti v silni politični moči kalifornijskih javnopravnih družb, ki diktirajo vladi, kaj sme in česa ne sme storiti. Ker drže denarno mošnjo, iz katere prispevajo velike vsote v kampanje fond republikanske stranke, se governor Young obojavlja s pomilostitvijo Mooneyja in Billingsa.

Pomniti je treba, da javnopravni magnatje ZAHTEVAJO, da Mooney in Billings ostaneta v zaporu in da na drugi strani governor Young ZELI biti in prihodnji governor države Californije. Ker so mu lastne politične aspiracije več kot pa poravnanje največje krivice, ki an godi prizadetima, se radi tega Mooney in Billings še vedno nahajata v zaporu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LESTVINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena Zveza (Izvešnica) in Kanadi \$5.00 na leto, \$5.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na Toronto \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

One column per department—Reprints at no charge.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsi, kar ima stiti s Slovinci

PROSVETA

5637-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglepaju, na primer (Oct. 31-39), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem datum predloženo besedilo. Poslovila se pravišeno, da se vam list ne ustreli.

Kaj mislijo storiti z Mooneyjem

Zadnje dni so listi objavili izjave treh ali štirih novih prič, ki potrjujejo nedolžnost Toma Mooneyja in njegovega tovariša Warrenja K. Billingsa, ki se nahajata v zaporu na otoku San Quentin pri San Franciscu že trinajst let, ko so jima med vojne napravili krivdo bombe eksplozivje, ki je ubila deset oseb pri patriotskih demonstracijah za oboroženo pripravljenost 22. junija 1916 v San Franciscu. Oba, Mooney in Billings, sta bila voditelja delavskih unij v tem mestu. Priče izjavljajo, da je Lewis Smith, ki je leta 1922 umrl v Clevelandu, vrzel omenjeno bombo. To je Smith sam priznal pred svojo smrtjo.

Mooneyjeva nedolžnost je bila očitna takoj med procesom, ni bilo treba čakati na izjave sorodnikov omenjenega Smitha. Te izjave se lahko izkažejo neresnične — če so resnične, je toliko bolje — toda dokazi nedolžnosti dveh delavskih žrtvev ne izgube ničesar na svoji prepričljivosti. Glavni dokaz njune nedolžnosti so zaprisežene izjave ljudi, ki so priznali, da so pri obravnavi pričali po krivem proti Mooneyju. Dalje so izjavili porotniki, kolikor je še živih, da sta bila Mooney in Billings pokriviljena na temelju krivopriprave. Končno je izjavil sodnik sam, ki je obsodil Mooneyja v smrt na vešalih, da ne verjame več v njegovo krivdo — in danes je vesel, da ni bila smrtna obsodba izvršena.

Kaj je treba še ved dokazov? Če porotniki in sodnik sam priznavajo, da so bili po tveganju in da so naredili Mooneyju in Billingsu veliko krivico, zakaj je treba še čakati? Ali bo guvernator Californije čakal toliko časa, da Mooney in Billings umre v ječi valed starosti — postarana sta itak že dovolj — in mentalni muk, ker se zavedata, da trpita zapor po nedolžnem?

Zločin, ki so ga izvršili kapitalistični interesi v Californiji nad Mooneyjem in Billingsom, nima primere v moderni justici. Dosti ljudi je že bilo zaprtih in tudi usmrčenih po nedolžnem, ampak vsaj novejša zgodovina ne pozna slučajev, da bi se odgovorna oblast tako trdovratno upirala poravnanju krivice kljub očitno dokazani nedolžnosti prizadetih kot se to zdaj godi v Californiji. Hudodelstvo desetkratnega umora z bombo je bilo dovolj veliko, ali hudodelstvo, ki se vrši že dolgih trinajst let nad Mooneyjem in Billingsom, je še večje. Koliko časa naj še traja?

Trinajst let v ječi po nedolžnem in kalifornijski guvernator je še slep in gluhi! Trinajst let!

Ali bo to samo v Ameriki mogoče?

Kaj prinese panika?

Značilno dejstvo je, da se finančna panika in gospodarska kriza v Združenih državah ponavljajo približno vsakih dvajset let. Tako nekako kot ciklus solnčnih peg, ki so obdružene abnormalnega vremena. Vsaki finančni paniki je v preteklosti vselej sledila velika industrijska depresija in ekonomska kriza.

Leta 1837 je bila velika panika in kriza. Leta 1857 je bila druga. Leta 1873 je bila spet velika kriza. Nato je prišla strašna kriza v letu 1893, katere se stari naseljenec še dobro spominjajo. Dolge mesece je počivalo delo po vsej deželi in delavci so stradali, da je bilo groza. Tej krizi so dali ime "demokrata", ker je prišla po izvolitvi demokrataškega predsednika Clevelanda. Blufarski republikanci so potem dolgo let strašili s to krizo pred demokrati. Toda leta 1907 so bili republikanci na krmilu dežele in spet je pridrevla panika in kriza, ki je trajala čez leto dni. Citatelji, ki so bili takrat v Ameriki, se lahko spominjajo onih težkih dni leta 1908, ko ni bilo denarja ne dela ne jela. Oni dnevi ne bodo nikdar pozabljeni, dokler bo živel zadnji delavec, ki je takrat trpel po krivdi blaznega gospodarskega sistema.

In danes? Ali niso ista stara znamenja na nebu? Sicer nam zatrjujejo, da je danes drugače: panika je nemogoča, ker imamo federalni rezervni sistem in business je zdrav. Bore se so se ostrele malih spekulativ, to je vse. Gof bluff! Prav tako so govorili pred dvajsetimi leti. Val pogoril krize so še vedno tukaj; vrtoglavi sistem igranja, spekuliranja in grabljenja je isti kot je bil. Gospodarstvo v bistvu ni nič boljše. Ali stojimo pred novo veliko krizo?

Glasovi iz naselbin

Potovanje v Argentino
Cleveland, O. — Dne 7. oktobra sem se odpeljal s parnikom "Western World" iz New Yorka proti Južni Ameriki. Ta parnik lastuje Munson Line in ima še tri druge parnike, katere kurijo z oljem. Druga družba, ki vzdržuje promet med Severno in Južno Ameriko, je Lampok Hold Line. Ta družba je lastovala nesrečni parnik "Vestria", ki se je potopil v bližini obrežja North Caroline.

Postrežba na parnikih teh dveh družb je zelo slaba. Parniki so stari in v tretjem razredu nimajo niti kabin. Kabina je samo ena, v katero so nas stlačili vse skupaj, ženske in moške, kakor kakšne živali. Zraven te skupne kabine se nahaja jedilnica. Hrane, katero so nam dali, je bilo sicer dosti, ali bila je slaba. Kuhar je bil neki Španec, ki se je prav malo razumel na kuharsko umetnost. Naša pijača je bila kava in čaj; lahko smo si kupili pivo in druge pijače. Stacionarna dobrega piva je na primer stala 70 centov in tudi za druge pijače se je računalo pretirane cene.

Vojna na morju je bila zelo lepa. Skozi pet dni, predno smo dospeli v Brazilijo, je bilo morje tako mirno, da je izgledalo kot nebo, kadar je najbolj jasno. Po dvanajstih dnevih vožnje smo dospeli v Rio de Janeiro, ki ima menda najkrajše pristanišče na svetu. V pristanišču se pride skozi ozki moraki pas in zaliv zgleda kakor kakšna velika skleda. Okrog mesta, ki stoji nad milijon prebivalstva in je glavno mesto Brazilije, se vidi mnogo močnih trdnjav. Podnebje v mestu je zelo ugodno. Mesto zelo hitro raste in ima mnogo visokih poslopij. Ko sem bil tam, so gradili neko poslopje, ki bo visoko 28 nadstropij. V mestu smo stali 8 ur.

Dne 20. oktobra smo dospeli v mesto Santos, ki se ponaša z velikim trgovskim pristaniščem. V Braziliji se prideluje veliko kave, pomaranč, banan in raznega drugega južnega sadja. Podnebje je zelo vroče in ne zdravo. Sadje je zelo poceni, a vse drugo je drago. Delavski razmere niso dosti pridne. Delavci, ki nakladajo kavo in druge stvari na parnike, zaslužijo od 12 do 15 milrelov na dan ali \$1.90 ameriškega denarja za osem ur dela. Tamkajšnji delavci živijo jako revno in jaz ne svetujem nobenemu, da bi šel tja iskat dela. Kljub slabemu delavskemu položaju pa prihaja vedno dosti ljudi iz Evrope, največ seveda Italijanov.

V Buenos Aires, glavno mesto Argentine, smo prišli dne 24. oktobra. To mesto je zelo lepo in šteje nad dva milijona in pol prebivalcev. Praviš, da glede zabave je drugo mesto za Parizom, a za delavca je slabo, ker ni razvite industrije. Večina potrebnih prihaja v mesto od zunaj. Argentina je bogata dežela in prideluje veliko pšenice, koruze, olja in drugih poljedelških pridelkov. Bogata je tudi na rudah, toda ker je dežela pod slabim gospodarstvom, se prebivalstvo še največ bavi s poljedelstvom.

Po vojni je dospelo veliko Slovencev v Buenos Aires in priseljevanje se še vedno nadaljuje. Povedali so mi, da jih je v mestu okrog dvanajst tisoč. Največ jih prihaja iz vipavske okolice in Krasi. Ljudje beže izpod Mussolinijevega jarma kamor morejo, pripovedujejo novine. A ne beže samo moški, temveč tudi ženske in dekleta in cele družine. Ustanovili so še nekaj društev in organizacij, soc. in kom. klub ter imajo tudi svoj orkester. Večkrat prirejajo veselice in druge zabave.

Delavski položaj je mizeren. Tisti, ki delajo v tovarnah, zaslužijo od 50 do 60 centavov na osem ur dnevnega dela. Izučeni delavci prejemaajo od 70c do enega pesa. Stanovanja in življenjske potrebe so drage tako, da delavci komaj izhajajo s svojimi dohodki.

Argentina ima veliko avtomobilov, posebno Fordov in Chevroletov. Ford stane 1.700 pesov in liter gasolina 22 centov.

Delavci se ne morejo voziti v avtomobilih kot v Ameriki, poleg tega ima Argentina jako slabe ceste. V mestih so sicer ulice tlakovane, toda zunaj mest so ceste razdrapane, polne luknj in vode. — Louis Bezek.

Proslava dvajsetletnice

Pueblo, Colo. — V nedeljo, 10. nov. je društvo "Slovan" št. 2 SSZ praznovalo dvajsetletnico svojega obstanka. V ta namen je priredilo zabavni večer s programom in plesom v Jožefovi dvorani. Udeležba pri programu je bila bolj majhna. Kadar v naši naselbini kako društvo priredi kaj sličnega, bi bilo boljše, da se zvezemo in udeležimo polnoštevilno, kot pa da si mislimo — mi smo mi, kaj boste vi! Navsezadnje smo pa še tako duševno majhni, da se jezimo, če nam drugi vračajo isto.

Za uvod je zapel pevski zbor "Prešeren" pesem "Pozdrav". Nato je Edvard Mensinger predstavil Antona Vodnika kot prvega podpredsednika društva "Slovan", ki je pozdravil navzoče s kratkimi besedami. Nato je dal besedo bratu Mensingerju, prvemu tajniku društva, kateri je dal podatke o ustanovitvi društva, prebral prve zapisnike in popeljal nas s svojim jednatim govorom za dvajset let nazaj v ono blaženo dobo — za moške amsda — ko se je na sejah še skledalo, da se naroči za veselice 50 zabojev piva. Glavni predsednik SSZ Anton Kočevič je govoril v interesu društva "Slovan." Za tem sta zapela ga. Agnes Knafelec in John Germ dvoesper "Kaj pa ti fantič" in "Dekle v vrtu" s spremljevanjem E. Mensingerja. Pela sta zelo dobro. Dvoesper "Upanje" Karla Zlobca in Johna Germa je naredil dober vtis na poslušalce. Ko sta pa zapela "Megilgo z jezera", so zaigrala naša srca in bili smo zopet v duhu v naši domovini.

Nato je sledila kratka igra s petjem "Tihotaplci." Boljši vtis bi bila naredila, ako bi bili igralci maskirani. Ker so pa fantje nastopili v petju poprej in po igri, jim seveda ni zamere. Omenim naj samo glavno vlogo, katero je igral John Germ. John je "busy man," zato se mu odpusti, ker ni znal vloge. To je popravi, kadar je zapel med igre s svojim srebrno čistim glasom tako kot zna samo on. O boy! Priznati se mu mora, da si zna spretno pomagati s svojim besedilom, kadar se nikakor ne more spomniti, kar je videl v knjigi zapisane. Radi bi ga še videli v igrah na odru, seveda, če nam garantira, da se nauči svoje vloge.

Dosti znancev sta okrcala s svojimi šaljivimi opazkami šaljivca Anton Babich in Joe Prijatelj. H koncu programa je zapel pevski zbor "Prešeren" pesem "Slovan," zatem se je petje razvilo v venček slovenskih narodnih pesmi, kar je občinstvo zelo odobraval.

Sledil je ples. Na ples je udrila naša mladina, da je bila dvorana natlačena polna. Želeli bi bilo, da se pri sličnih prireditvah posveti vsaj par točk naši mladini v angleškem, njej razumljivem jeziku, da se jih s tem privadi obiskovati naše dvorane, kadar je kaj na odru, ne pa samo takrat, kadar je ples.

Rose Radovich.

Odgovor Steve Fabjanu

Springfield, Ill. — Pred enim mesecem se je nahajal v tej naselbini Steve Fabjan, ki je prodajal gramofonske plošče. Prišel je tudi na moj dom. Vprašal me je, če hočem kaj kupiti, in ker sem odklonila, me je začel prav robato otevat, da je grdo zame, ker ne kupim od njega, ker je Slovenec, da mene pa le Slovenci podpirajo, da on še vse ve, da so mu neke povelili. To vse je kar v eni sapi govoril in pri tem je hitrih korakov odšel. Jaz sem seveda debelo gledala za njim, ker se mi je čudno zdelo, da se je tako surovo obnašal; kajti človek, če nekaj prodaja, mora vseno biti bolj uljuden s ljudmi. Pri tem sem se domislila na dopis, ki ga je pred časom pisal v Prosveto čez Trboveljane. Mislila sem si, da že ve, da sem tudi jaz iz Trbovelj doma, in zato je jezo stresel nad menoj. Mislila

sem pa tudi, kakršna olika take so besede.

Pozabila sem že na ta dogodek, pred kratkim pa vidim dopis, ki ga je Fabjan pisal v "Amerikanskem Slovincu" 9. novembra. Opisuje razgovor, in prav na nesramen način blati mene in mojega moža. On piše, da me je vprašal, kako kaj naši Slovenci obstojijo, in da sem mu rekla, da mi ne gremo nič med Slovence, jih ne podpiramo in tudi nič ne lačemo pri Slovencih. Jaz izjavljam, da si je Steve Fabjan to prav na lepem izmislil z namenom, da nas očrni pri Slovencih; kajti on me sploh ni nič vprašal o drugih Slovencih in ves razgovor med nama je bil samo to, kar je označeno v začetku mojega dopisa. Ne vem, kako si on jemlje pravico pisati tako laž.

Nadalje piše, da bi jaz morala biti hvaležna rojakom, ker so bili tako dobri, da so mojemu možu poverili tajništvo. Sedaj mi je jasno, zakaj mi je rekel, da ne Slovenci podpirajo, kar mi prej ni na misel prišlo. Povdarja, kako veliko plačo mu člani dajejo. Sploh piše tako, da se da razumeti, da nas kar Slovenci živijo. Ker privoščim tudi drugim dobro, mu priporočam, če hoče dobro plačo, da pride s prestopnim listom v Springfield, če je on sploh član SNPJ (člani plačajo tajnika, ne pa rojaki, kakor on piše), morda bodo člani tako dobri, da bodo njemu poverili delo za veliko plačo, namreč 5c mesečno od člana kot je pri našem društvu. Za koliko on ve, mi ni znano, gotovo pa mora biti več, ker piše o veliki plači. Moje mišljenje o hvaležnosti napram članom je malo drugačno. V resnici večkrat kateri nevedni član očita društvu in odbornikom plačo, pa če je še tako majhna. Vsak društveni odbornik, ako vrši svoje delo za društvo, opravi veliko dela, ker čuti dolžnost napram svojemu društvu in skrbi za dobrobit članstva. Tisto je več vredno kot plače, ki jih tajniki navadno prejemaajo pri slovenskih društvih v splošnem, zraven se pa smatra društven odbor kot neka stopnica, ki se lahko vsak eiten spopadake ob njo. Iz tega stališča pa jaz pri najboljši volji ne pripoznam, da sem komu dolžna zahvalo v tem oziru. Sploh pa dvomim, da ima Steve Fabjan kakšen pojem o društvenih poslih, kajti drugače ne bi pisal take neumnosti, ker ga tukajšnje razmere med Slovenci ne bi imele brigati, ker ni tukaj naseljen.

Piše, da se ponašamo, da smo socialisti in smo se daleč za solcem. Vem, da njemu se nimno pravili, kaj da smo. Toliko sem pa že prišla do solca, da vem, da najlepša lastnost je imeti eno in odkrito prepričanje; zato tudi spoštujem vsakega, ki ne menja svojega prepričanja na vsakem pragu, pa naj bo katoličan, socialist ali pa komunist. Sovražim tako hinavščino, kakor jo vporablja Fabjan pri svojem poslu. Če pride k vernim ljudjem, udriha čez socialiste in če pride k slednjim, pa čez verne ljudi in ni prav nič izbirčen v besedah, kakor pač misli, da se bodo njegove plošče bolj vrtele. Zaradi te nelepe navade je že moral ravno v Springfieldu pri par Slovincih pospešiti korake okoli hiše. Ker se spominjamo njegovih prešlih dopisov, mu je že nekaj znano, v katerem kotu naše rojakinje hranijo metle; tudi pri mojem stanovanju se je menda prej spomnil na njo, kakor pa jaz, ker se mu je tako mudilo.

Piše tudi, da v Springfieldu ni sloge. On prav malo ve o tem; imamo slabe in dobre strani, in zato nismo tukajšnji Slovenci prav nič slabši in ne boljše od drugih naselbin. Jezi se tudi na urednika Prosvete, ker mu ni hotel priobčiti dopisa, menda iste vsebine kot stoji v "Amer. Slovincu." Mislim, da bi bilo boljše zanj, ako bi malo manj pisal pa tisto na pravo stran, da ne bo treba uredniku vedno opominjati ga na njegove napake.

Julia Krmelj.

Popravek

Pueblo, Colo. — V dopisu, ki je bil priobčen v št. 265 Prosvete, je bil pomotoma izpuščen stavek: "Ga. Knafelec v vlogi gospiče Melodine je igrala prav dobro in prav lepo zapela."

Frances Boltezar.

Guglielmo Marconi:

Ali bo človek ukanil smrt

Iz razgovora z genialnim iznajditeljem brezžičnega brzojava

"Kadar bo znanost odrešila človeštvo bajnega prokletstva: 'Slušaj boš kruh v potu svojega obraza', ali nas bo potem lahko rešila tudi prokletstva smrti?"

Marconi se je zamislil in odvrnil: "Carellovi poskusi ustvaritve umetnih celic in drzno Steinhovova prizadevanja, da bi s presajanjem žlez podaljšal in povečal življensko silo človeka, so kakor alama v vetru."

"Soglašate z Bernardom Shawom in Henryjem Fordom v naziranjju, da je naše življenje prekratko?"

"Življenje je kratko," je odgovoril Marconi otožno, "vendar pa upam, da bosta naučili higijena in biokemija človeka, kako more podaljšati svoje življenje daleč preko sedemdeset let. Samo" — tu se je izumitelj žalostno nasmehnil — "to odkritje pride za nas že prepozno."

"Ali mislite, da pomeni smrt popolno uničenje?"

"Ne, zdi se mi tako. Z mislijo na popolno uničenje, se ne bi mogel sprijazniti. Niti moja vera, niti večni, nespremenljivi zakoni prirode ne bi mogli priti v sklad z absolutnim koncem vseh življenjskih funkcij."

"Verujete v splošen napredek?"

Marconi je malo pomislil in naglavljal glavo na stran.

"Ni dvoma" — je odgovoril — "stopnja človeškega materialnega napredka je dvojna: Pojemanje dela in naraščanje sredstev, ki omogočajo promet od človeka do človeka, od dežele do dežele. Ponovno sem že opozarjal na zmago stroja, ki prevzema delo od človeka v rastočem obsegu. Nekeč so premikali ladje sužnji. Prikovani na verige, so sedeli drug poleg drugega in so utrudili svoje mišice s trdim delom, da so vozili galeje pomorskih ljudstev čez morje. Potem so iznašli jadro in so se posluževali vetra mesto mišic. Za jadrom je prišla para, za paro benzin, ki ga bo zopet zamenjala elektrika."

Življenje je bilo v prejšnjih stoletjih težko in trdo za množico. Prinašalo je trpljenja in tegobe. Danes se godi množicam mnogo bolje. Ne morem pa reči, da so ljudje zaradi tega srečnejši. Sreča ni nujna posledica civilizacije. Toda mi se nedvomno vedno bolj civiliziramo.

Verjetno je, da so živali srečnejše od marsikaterega človeka. "Živali ne poznajo delavnih metod, manjka jim zmožnost medsebojnega sporazumevanja, če izvajamo le najprimitivnejši način. Razlika med človekom in živaljo je v tem, da se človek lahko sporazumeva z vsemi člani velike človeške družine in jim lahko sporoči svoje izkušnje. Kako težak bi bil n. pr. lov na leve — Marconi se je pri teh besedah nasmehnil — če bi se levi med seboj lahko sporazumeli. Kako neprijetno bi bilo to za love!"

Občevanje med posamezniki in celimi narodi krepi razdalje med njimi in pomaga odstranjevati neporazume. Ne bo dolgo, ko mi bo mogoče s tega stola v Londonu govoriti z Avstralijo, kakor govorite vi z mimoidočim skozi okno.

Beamov sistem nudi možnost, da bo o dogodku, ki se primeri na Angleškem, po brezžični zvezi obveščen ves svet. Osamljenost daljnih dežel, kot sta n. pr. Kanada ali Avstralija, bo s tem odstranjena. Z dnešne je možno poslati ambulanco, akupunkcijskega zdravnika s posredstvom radija v najoddaljenejše kraje pušave. Brez SOS klica na morju ne mine dan. In vendar sem postal prvo brezžično oznanilo po svetu šele pred 25 leti!

Radio postaja last splošnosti in ljudem bo kmalu mogoče pogovarjati se s se tako oddaljenimi prijatelji v svetu. Gramofon in zvočni film pa nas seznanjata z medsebojnimi izkustvi in napredkom. Ohranila bosta tudi naš glas še nerojenemu potomstvu.

Glede na vse te pridobitve ne morem misliti, kako je možno biti v pogledu človeškega napredka črnogled. Priznavam, da se puščavniki težko znajdejo pri teh pridobitvah moderne ži-

(Dolje na 3. strani.)

Skrivnostna sedmica v ljudskem praznovanju

Od egiptskih zvezdoslovcev v krščansko vero, — Število sedem, pri mohamedancih, Grkih, v srednjem veku in v pravljicah.

Sedmica zavzema v ljudskem praznovanju tako važno mesto kakor malokatero drugo število. To praznovanje je prvotno egiptsko izvoru oz. ima svoje korenine v egiptski astronomiji, ki je poznala le 7 planetov.

Tudi nilsko ustje je imelo 7 rokavov. Od Egiptčanov so se naučili sedmice ceniti Zidje in zato nam zadostuje, da vržemo površen pogled v Sveto pismo stare zaveze. Bog je ustvaril zemljo v sedmih dneh; sedem parov živine je vzel Noe v svojo barko; faraonu se je sanjalo o sedmih rejenih in suhih kravah; v bogoslužju je igral veliko ulogo sedmeročleni svečnik itd. Seveda je potem ta kult sedmice prešel v krščanstvo: sedem zakramentov, sedem smrtnih grehov, legenda o sedmerih pametnih in sedmerih nespametnih devicah itd.

Mohamedance čakajo po smrti sedmerna nebesa. Toda tudi stari Grki so imeli svojih sedem modrecev, svojih sedem junakov, ki so šli nad Tebe in nešteto drugih pomembnih sedmic, ki bi jih lahko izsledili tudi pri Rimljanih. Celotno srednjeveško oz. baš srednjeveško pravo je poznalo sedemdeset sodnikov, ki so izrekli definitivno obsodbo in sedemdeset prič, ki jih je hotel imeti toženec na razpologu, če se je hotel oprati vsake krivde.

V svetu pravljic naletimo na sedmice vseh povodov: Snežulčica je iskala sedem palčkov za sedmimi gorami; črne mačke postanejo po sedmih letih čarovnice; črn petelin zleže v sedmem letu jajce, iz katerega se izvali strašni zmaj bazilisk. Skriti zakladi se pojavijo vsako sedmo leto na površini zemlje in lastavice, ki gnezdiijo sedem let v istem gnezdu, ostavijo v njem lastavjihi kamen, ki je baje izvrstno sredstvo proti bolnim očem. Tako mislimo, da smo dovolj dokazali svojo trditev, da ni sedmica prazna reč.

JAMSKI LJUDJE

Znani antropolog Lloyd Warner je poročal v San Franciscu o izrednem odkritju, ki se mu je posrečilo v Avstraliji. Na malem otoku v Arafurkem morju je našel rod, ki živi še zdaj življenje kamene dobe kakor naši predniki v davnini. Prebivalci Krokočilovega otoka — tako se namreč imenuje — ne poznajo ne loka, ne pušic ter nimajo nobenega verstva. Edino njih orožje je sulica z nasajenim kremenom. Ujete ribe pečejo v jamici med skalovjem. Ženske delajo neprimerno več kakor moški. Denarja ne poznajo in samo zamenjujejo ene vrste blago za blago druge vrste. Divjaki so prav zastavni, visoki in močni mošje. Poznajo neke postave, katerim se brezpogojno pokorijo, toda tatvina je pri njih najhujša čednost. Starši lahko storijo vse, kar hočejo z otroci. Alkohol ni poznan, zato pa je priljubljen domač tobak. Prihodnje leto popelje Warner na otok strokovnjake Harvardske univerze, ki bodo filmali ta sedaj menda edini rod jamskih ljudi na svetu.

KOPALIŠČE Z VALOVI

Ze leto in dan premore Berlin plavalisce z umetnimi valovi. Ali se hočejo privaditi plavanju na odprtem morju? Dejstvo je, da ima kopališče toliko uspeh, da si mislijo vsa nemaka mesta omisliti alično napravo. V Kölnu delajo piscino, 40 m dolgo in 15 m široko. Poleg tega bodo zgradili odre za gledalce ob plavalnih prireditvah.

Ameriško življenje

36.

Prozaičen konec

Odvetnik Viktor Frolich je zastopal Anjo Barcal pred sodiščem za zakonske ločitve. Ana je tožila svojega moža Antona, pismonošo, za ločitev in zahtevala je dvanajst dolarjev tedenskih alijmentov.

Frolich je stopil bližje k sodniku in deklariral:

"Prosim, gospod sodnik, obtoženec je grd lisjak! Nalagite nos stare hlače, češ, da nima dosti plače..."

Sodnik si popravi očala in grdo pogleda odvetnika: "Prosim, ali se norčujete iz sodišča?"

Odvetnik se začudi: "Zakaj? Kaj pa sem storil?"

"Pravkar ste recitirali verz — in proketo slabe verz, vam rečem."

"O, tako! Ne vem, kako sem to izrekel. Morda je vreme... Lep dan je zunaj. Navadno ne govorim v verzih."

"Dobro, naj bo zaenkrat. Bom vseeno upošteval vaš ugovor v verzih, da obtoženec lahko plača, kar zahteva žena."

Tedaj pa je protestiral obtoženec, pismonoša. Rekel je, da že dvajset let raznaša pisma in razglednice s čestitkami v verzih, iz katerih se je toliko naučil, da lahko tudi on recitira sedem kitic v svoj zagovor, če sodišče res upošteva vezane argumente.

"Niti enega verza več!" je zarohnel sodnik. "Vsak nadaljnji verz bo žaljenje sodišča. Če pa mislite, da se vam godi krivica, odlošite razpravo za tečen dni. V tem času si dobite advokata — toda takega, ki se ne zanima za pesnike."

Vesti iz Jugoslavije

GLESKO LETALO PRI- STALO PRI RAKEKU

(Istovrstno.)

Dne 30. oktobra 1929. podeljen je bilo v St. pri Novi vasi blizu Rake- pri pristatju angleško- letalo tipa "De Havilland" ki ga je vodil direktor fir- Goodwin in Chichester. Av- Co. in raznih drugih podje- Mr. Frances C. Chichester. letu in zasilem pristanku- zaje sledece: Anglez je na- okoli sveta s svojim leta- da bi se informiral, kako- je razvito privatno letal- po svetu. Pretekli petek je- al v Londonu, preletel je- cijo, Italijo, kjer so ga pa- ke oblasti zadržale in je- iz Milana šele v ponde- A ker je imel uro še na- ano po zapadno-evropskem- je startal namestu ob 3. še- 4. popoldne. Krenil je pro- Jugoslaviji, kjer pa je takoj- regtu meje pri Rakeku za- temo in meglo, da se ni- več orientirati ter je bil- njen apustiti se. Pristal je- po in še dokaj srečno. Lah- razbil letalo in sebe na te- kjer je pristal. Letalo je- v ozki, jedva 300 metrov- dolini, valoviti dolini, razeni v razori. K sreči se- "spodtaknilo" ob razor- je letalo nagnilo s spred- delom v zemljo in propeler- je zlomil.

Obični so o nesreči takoj ob- li lupena, ta pa je obvestil- ke oblasti v Ljubljani, ki- naprosile ljubljanski Aero- naj pomaga Angležu. Dva- gnika Aero-kluba sta se- njala v Rakek k plotu, ki ju- je prišel na propeler. A ker se- der tega letala suče na levo, m se propelerji naših letal- jo na levo, ni bilo mogoče- pomagati. Spravili so leta- nam pod streho, Anglez je- v Ljubljano, kjer čaka, da- v Zagreba ali Novega Sada- drug propeler.

200 stanovanjskih odpo- Ljubljani. — Za 1. okto- je bilo nad 200 stanovanj- odločeno. Sodili so, da jih- ali za 1. november veliko- Res da znajo že danes- 200. Res da se tudi upravi- t. j. po zakonu dovoljenih- krog stanovanjskih zas- nekako zmanjšal, da uteg- nastati hudi časi za marš- stanovanke.

Ante Pavelić izgnan iz Avstrije

Ljubljana, 30. okt. 1929. Beograda poročajo, da so- poročilo z Dunaja, da je- Anta Pavelić izgnala dr. Pa- ki je kmalu po nastopu- režima v Jugoslaviji po- preko meje. Z Dunaja je- tudi v Bolgarijo, kjer so- bolgarsko usmerjeni Mace- sprejeli in prijazno, po- Skupno so imeli potem- namila in se je, na katerih- namila, da se bodo skupno bo- osvoboditev Makedoncev- ratov. Ker je smatrali to- padajo, da je državno so- Beogradu obožilo in ob- pri obožnosti na smrt. Iz- je del Pavelić v Italijo. od je mislil iti na Dunaj, je mnogo hrvaških emi- Avstrijske oblasti so- nekoga svojega konzulata- sporočile Paveliću, da- povzdujejo povratek na- On se na to ni oziral ter- dal z napadnim potnim li- dospel na Dunaj. Moral je- radi tega, ker se ba je vo- njim in dr. Krnjevičem- tako emigrant, radičevce- kdo bo vodil hrvaška e- cija. Te dni pa so emigran- prav neko zborovanje, hotel Pavelić nastopiti. No- je stopil Pavelić po ulici- na to zborovanje, sta- njala dva zboravska dete- ga odvedla na policijo.

Policija mu je potem sporočila, da ga ne mara trpeti v Avstriji in da mora Dunaj in državo čim prej zapustiti. To odredbo so u- temeljevali s predpisi, ki odreja- jo izgon vseh "nezaklenjenih tuj- cev". Bilo mu je dano na izbiro, da si izbere, ali gre v Italijo ali Nemčijo ali kamor hoče. Očločil se je za Nemčijo ter 29. oktobra zapustil Dunaj.

Dunaj je znano evropsko me- sto, za politične emigrante, in le v redkih slučajih ne mara nuditi zatočišča gotovim ljudem. To- da Pavelića niso marali imeti v svoji sredi, bržkone radi tega, da imajo mir s svojo sosedno dr- žavo — Jugoslavijo.

Drobne vesti z vseh strani

Državno sodišče za zaščito dr- žave v Beogradu je večeraj obso- dilo Akifa Hunića radi namena špionirati med našo vojsko, v slučaju kadar bi izbruhnila vojna. Obsojeni je leta 1921. odšel v neko sosedno državo ter tam stopil v stik z agenti tujega ura- da, katerim je obljubil, da bo stopil v službo pri letalski kom- mandi v Novem Sadu, kjer naj- naveže stike z oficirji, te pa naj pridobi zato, da v slučaju vojne zbeže s svojimi letali v to sosed- no državo. Dalje naj izveža za- nesljive ljudi, da bodo znali ra- bati razne eksplozive, s kateri- mi naj poženejo vojaške objekte v slučaju vojne v zrak. Ker ob- toženi ni tega niti izvršil niti ni izgotvil namena — ker pač ni mogel niti ni bilo vojne, ga je so- dišče obsodilo na pet let roboje.

V Zagreb je dopotaval iz Be- ograda francoski pisatelj Mauri- ce Decobra, pisatelj ljubavnih avantur, ki ugajajo meščanskemu plehku svetu. Kot tak je ljubljencem ženskega meščanstva, ki ga povsod z veseljem pozdra- vi.

Velika želva — Ribiči iz vasi Rogotina ob Jadranskem morju v Dalmaciji so ujeli veliko žel- vo, nad meter dolgo in 40 kg tež- ko. Ker je to kaj neobičajno, so oddali želvo v splitski muzej.

Cerkve ropajo. — V Zagrebu so se spravili vlomilci in tatovi nad cerkve, ker vedo, da cerkve- ni očetje — ki jim ni do zemskih blagov! — silno skrbje za lepo opremo cerkva z zlatimi stvarmi. Tako so okradli zakladnice stol- nice, večeraj pa so vlomili v je- zuitsko cerkev ter tam cropali vse puščice, vlomili v taberna- kelj ter odtrgali zlati križ s ci- borija, z monštrance in kamen- — kar vse skupaj znaša vrednost več tisoč dinarjev. Tudi iz za- kristije so pobrali mnogo drago- cenosti v plaščih, oblekah, de- narju ter pobegnili, ne da bi jih bil kdo opazil.

Bešenje groma v srednji Dal- maciji

Split, 29. okt. 1929. Pred 14 dnevi je nastopila tu- di pri nas jesen z dežjem in od- tedaj je vreme klavno. Dalma- cija sicer ima še nekaj tujcev, a je neznatno število, deževje jih je pregnalo skoro vse. Hlad je nastopil in mesta ob obali so zo- lo prazna in malone mrtva v pri- meri s sezono.

Zadnje dni pa se je parkrat de- želo ulil in razsajal je silen vi- har, treskalo in grmelo je kar se- je dalo. Ob tej priliki se je pri- petilo več elementarnih nezgod, med katerimi je najstrašnejša o- na, ki se je pripetila v vasi Le- ševica. Kmet Ivan Čalan z dve- ma mladima otrokoma je sedel v sobi ob ognjišču, kar udari stre- la ravno v ognjišče. Koča se je od strle takoj vnela, stavec je obležal na mestu mrtve, dočim se drugi ni pripetilo ničesar ter so sosedje čba otroka rešili živa iz ognja.

V vasi Police je udarila strela v vnožje gore Šibenik ter je u- bila 29 ovac od raznih kmetov. Od pastirjev se ni zgodilo niko- mur nič žalega ker so bili odda- ljeni od drobnice. V mnogih va- seh je napravil vihar in naliv mnogo škode, ki jo cenijo nad 200.000 Din. Zadnje deževje je celo volkove pregnalo iz skriva- lišč, da so vdrli v razne staje ter poklali mnogo ovac.

Zadnje dni pa se je vreme spet- zjasnilo in sije solnce na Dalma- cijo.

Se o nekom

Ljubljana, 29. okt. 1929. Pred dnevi se je pojavil v oko- lici ljubljanskim predmestjem v Čr- nučah neznan mladeneč, star krog 25 let ter ponujal po raz-

nih hišah manufakturno blago, ki ga je več metrov nosil s se- boj. Hodil je kot kak krošnjar in lepo mirno ponujal blago, ki ga ima od tvrde, katere zastop- nik je on. Blago je seveda hvalil kot najnovejše, pravkar došlo iz Prage in Londona, moderno i. t. d. Če bi bil govoril resnico, bi moral reči: blago je najnovejše, saj sem ga prav pred par dnevi ukradel iz te in te trgovine... A tega ni storil, saj ni brez glave. Izdajal se je za zastopnika in ponujal blago. Imel je sicer sum- ljivo malo zalogo blaga, a nihče ni mislil o njem kaj slabega. Ka- sneje so ga videli, kako stoji ob hiši posestnice Močnikarjeve in kako opazuje hišo. Skril se je neopaženo v skedenj. Ko se je posestnica, ki je bila tedaj odsot- na vrnila domov, je našla vse sobe oropane in vso opravo pre- brskano. Tat, sumljivi prodajalec je vlomil v vse sobe ter po- kradel iz njih, karkoli so dose- gle roke. Ukradel je 542 Din go- tovine, potem nekaj uhanov, srebrno uro, verižico, obleko, perilo, žensko in moško ter pri- zadel mnogo škode posestnici. Sosedje so ga videli, kako je ne- znani "prodajalec blaga" bežal preko polja proti Ljubljani. O- rožniki v Črnučah so obvestili ljubljansko policijo, ki je po to- čnem opisu takoj sklepala, da gre za 20-letnega Viktorja R., ki se že delj časa klati po ljub- ljanski okolici in vlamlja v hiše. Policija že delj časa hrani nje- govo fotografijo, njega samega pa ne more dobiti v pest, ker ima fant vedno veliko srečo pri svojih vlomih.

Umor Slovence v Gradcu

Ljubljana, 30. okt. 1929.

Iz grških listov posnemamo sledeči slučaj, kateremu za rto- je bila umorjena 16-letna Slo- venka.

38-letni podoficir avstrijske vojske Johann Model je umoril 29. oktobra jutraj svoj 16- letno pastorko Heleno Zabu- kovšek, rodom Slovenko. Zločin ima erotično ozadje. Večeraj jutraj je hišne prebivalce in sosed- Modelovih v Gradcu zbudil gla- sen prepir pri Modelovih. Model se je prepiral s svojo pastorko, ki je klicala na pomoč, kajti o- čim ji je grozil, da jo ubije. Za- kaj je grozil s smrtjo, sosedje niso vedeli. Dekle je bilo samo z Modelom, njena mati je bila od- šla v okolico Celja, kjer je bila doma, po nekih opravkih. Prepir je bil vedno hujši, nenadoma so se odprla vrata in Helena je v sami spalni srajci skočila na ho- dnik ter se zatekla k sosedovim. Vsa upehana in prestrašena se je sesedla na divan. Videti je bi- lo, da se je ruvala z očmom, za- kaj na vratu so se ji poznali od- tiski prstov, znaki davljenja i- mela je tudi več ran, zadanih o- čividno z nožem.

Nasilni oči pa je bil takoj za- njo. Z vso silo se je zatekel v vr- ata sosednega stanovanja, da so se vrata udala in je očim planil v sobo ter iznenada petkrat ustrelil v mladenko, ki se je zgrudila in umrla.

Morilec je mirno odšel v svoje stanovanje, se oblekel in krenil v gostilno, kjer je naročil vina. Prebivalci so bili tako preplašeni, da si še na policijo javiti ni- so upali, marveč so napisali na listek, kaj se je zgodilo ter listek vrgli skozi okno. Nekdo je listek pobral in obvestil policijo, ki je Modela aretirala in ga zasilila. Izprva je hotel vse tajiti, na- zadnje je cinično priznal: "No- da, ustrelil sem jo." Zatrjeval je, da se je že dolgo hotel rešiti svo- je družine, da se zločina popo- lama "aveda in da ga je premiš- ljeno storil. Morilca, ki je tudi rodom iz Spodnje Stajerske iz Plotnice, so izročili sodišču. Pre- sekale je pokazala, da je hotel očim dekle zlorabiti, a ker se mu je uprilo, jo je umoril.

Zlata poroka

V Sent Vidu na Dolenjskem praznujeta danes 29. okt. za- konca Anton in Marija Puš v krog svoje mnogobrojne dru- žine zlato poroko. Oba sta še zdrava in čila, dasi je stara ona 75 in on 77 let. Njuno življenje je sestojalo iz samega dela in skrbi zase in otroke.

Mož je tudi še od ustanovitve član gasilskega društva, ki mu je mnogo pomagal. Ob njunem jubileju se ju spominjajo znan- ci in jima žele, da bi še žive- la dolgo vrsto let.

Ali bo človek ukanil smrt

(Nadaljevanje z 2. strani.)

vljenja. Če pa človek išče samo- te, jo lahko najde v lastni duši. Sledeča kantona v napredku človeštva bosta razbitje atomov in v mojem področju transmisija električnih valov na velikanke razdalje po radiu. To se ne bo zgodilo jutri, v enem letu ali v desetih letih, toda iznajdba bo- sta prišli čez noč in nepričako- vano.

Ena sama enota moči bo vodi- la čez Ocean velikanke ladje kot sta "Leviathan" ali "Bre- men". Neznaten avinčnik — Marconi je segel v žep in poteg- nil iz njega droban svinčnik — "bo lahko dvignil cele tone. Ne mislite, da prorokujem nepremi- sljene stvari. Ko sem pred leti napovedal, da bom poslal brezžično sporočilo čez Atlant- ski ocean, so me imeli za dušev- no bolnega ali vaaj za sanjača. Pred dobrimi 28 leti pa se je to prorokovanje le izpolnilo.

L. 1914. sem izjavil, da bo vprašanje brezžične telefonije rešila praksa. Danes vidimo vsi sadove te iznajdbe. Leta 1924. sem napovedal preobrat v pod- ročju radia — prevrat s povrat- kom na kratke valovne dolžine. Danes smo dosegli, kakor je pri- pomnil neki kritik, velik napre- dek v tem, da smo šli v razvoju radia korak nazaj.

Sistem kratkih valov je že u- stvaril zvezo med raztresenimi dominijoni Velike Britanije. S poudarjanjem kratkih valov, smo po besedah nekoga znanstve- nika, napravili večji prostor v etru.

Nadaljna moja napoved se ti- če transmisije faksimilov. Danes služijo brezžični prenos pisave in slik za pospešene važnih poslov in tudi za razkritja zločincev. Zločinci nimajo več mirne ure, odkar moremo poslati s hitrostjo sekunde zločinčevu sliko vsem policijskim postajam na svetu.

"Ali je imela Einsteinaova re- lativitetna teorija kaj vpliva na vaša raziskavanja?" Izumitelj se je nasmehnil: "Jaz se bavim bolj s praktič- nimi stvarmi. Einsteinaovo od- kritje se ne dotika neposredno mojega dela, vsekakor pa pripo- more k temu, da človek boljše razume sebe in svet okoli sebe. Relativitetna teorija bo najbrže olajšala bodoči napredek v ali- nih strokah.

Sprememba (preobrazba) ele- menta ali kovin je, čeprav še ni dovolj široko zasnovana, gotovo dejstvo.

"Potemtakem so le imeli ne- koliko prav alkimisti v srednjem veku, ki so iskali kamen modrih in eliksir življenja?"

"Nekateri alkimisti — je re- kel Marconi — so bili veliki znanstveniki, tudi tedaj, če so zasledovali varljive smotre na napačni podlagi. Tako je bilo s Kolumbom, ki je iskal novo po- morsko pot v Indijo in je pri tem zadel na ameriško celino. Lju- dje so se smejali alkimistom in Kolumbu. Danes vemo, da so bi- le mnoge misli "starih" doela pravilne."

"Menite, da bo iz človeškega rodu izšel Nietzschejev nadčlo- vek, ali sodite, da bo današnje človeštvo rodilo samo povpre- čne ljudi?"

"Genij" — je odvrnil Marco- ni — "bo vedno zmagal, če so razmere dovoljne ali nepovoljne. Če se bo pojavil nadčlovek, bo prišel nenadoma, presenetljivo liki komet na nočnem nebu in se bo dvignil iz nižin v tiste višave, iz katerih bo videl ljudi in stva- ri pod seboj."

"Ali ste čitali opis Nietzsche- jeve sestre, ge. "Foerster-Nietz- sche, ki meni, da je Mussolini ti- sti nadčlovek, ki ga je napove- dal njen brat?"

"Če se prilastek "nadčlovek" nanaša na kateregakoli izmed živčih, tedaj je on tisti. Včasih čujem, da je Mussolini silovit in nestanovit. To pa je samo za- radi tega, ker spozna v eni se- kundi to, za kar potrebujejo dru- gi eno uro, da vobče odpro usta."

RAZNO

Novo človeško opice ni. — Pred nedavnim je razširila neka ameriška agencija vest, da je znan francoski učenjak od- kril v pragozdju med Kolumbijo in Venezuelo novo človeško opi- co, ki tvori baje presenetljiv vmesni člen med drugimi človeš- kimi opicami in človekom. Od- kritje je bilo tem bolj zanimivo, ker o obstoju te vrste opic v A- meriki doslej ni bilo nič znanega. Smola pa je hotela, da ni pri- nesel omenjeni učenjak nobene- ga eksemplarja te živali, ne ži- vega ne mrtvega s seboj in se je moral svet zadovoljiti s pre- prosto fotografijo, ki je krožila tudi po svetovnem tisku. Z go- lo fotografijo pa se svet ni za- dovoljil. Toda baš na podlagi te fotografije je dokazal sedaj ra- ziskovalec Remane, da se je pri- petila odkritelju nerodna zame- njava. Lobanja naslikane živali sliči namreč povsem običajnim opicam Novega sveta in le žival je nekoliko večja in bolj razvita, nego so te njene sorodnice. S tem je odkritje nove človeške opice in še ameriške po vrhu do- končno pokopano.

Cudne simpatije. — Neki kaz- nencec Franc Litzmann si je iz- mislil prav čuden način, da bi iz- razil svoje simpatije političnim kaznencem, ki so napovedali gla- dovno stavko v šopronski kaz- nilnici na Madžarskem. Splesal je na vrh 26 m visokega kazni- lniškega stropa z namenom, da prej ne pride dol, dokler ne bi ugodili njihovim zahtevam. Ker je stolp komaj 1 m širok, ni bilo misliti, da bi jetnika spravili na običajen način dol. Poklicali so gasilce, ki so ga dve uri obdelo- vali z vodnimi curki. Pa je ven- dar vzdržal celo noč. Šele zju- traj so ga spravili popolnoma o- nemogoča iz njegovega nevar- nega položaja. Lotila pa se ga je pljučnica, od katere bo težko o- zdravel.

Napačen nazor

"Brez denarja se ne da nič na- praviti!" — Motiš se, prija- telj! Brez denarja se delajo dol- gozi!

Ramon del Valle-Inclan: JUAN QUINTO

Micaela, stara dekla, je znala mnogo povesti o roparju Juanu Quintu, ki je ustrahoval vso oko- lico, ko je bila mlada. Pripovedo- vala je, kako se je nekoč v temni noči priklutil v župnijo Santa Baya de Cristamilde, da bi kra- del. Župnik stoji prav tik cer- kve za predvoriščem, polnini grobov v sencl oljk. V času, ki je o njem pripovedovala Micaela, je bil zapustil samostan, ter je bil izvrsten latinec in bogoslovec. Govorili so, da je zelo bogat. Ob semanjih dneih so ga srečevali jezdečega na beli kobili s polno bisago.

Da bi ga oropal, se je povzpal Juan Quinto do okna, ki ga je puščal opat v vročem letnem ča- su odprtega. Kakor maček je ple- zal navzgor po sidu z nožem med zobmi. Ko je bil priplezal do o- kna, je videl v postelji opata, ki je brezskrbno zdehal. Z divjim krikom je skočil Juan Quinto z nožem v pesti v spalnico. Ponoči, ko se vsak čim poveča, je bil njegov skok na lesena tla stra- šen. Juan Quinto je stopil k po- stelji in videl, da ga opat gleda popolnoma mirno.

— Fant, kaj te je privedlo semkaj?

— Kaj? Morate mi dati svoj skriti denar!

Opat se je brezskrbno smeh- ljajl:

— Ti si nedvomno Juan Quinto.

— Hitro ste me spoznali.

Juan Quinto je bil slajno zračen, visok, vitek in močan. Brado je imel bakrenorodeč, nje- gove drzne oči pa so bile ama- ragno zelene. Med konjekimi mešetarji in sejmjarji je bil znan po svoji veliki predrznosti in o- putu so bili znani vsi junaški či- ni klateža, ki ga je skušal sedaj preplašiti z odprtim nožem.

— Mudi se mi, gospod opat. Dajte mi denar, ali pa morate u- mreti.

Opat se je prekrizal.

— Gotovo nisi trezen. Koliko kozarcev pa si popil preko potre- be? Dobro vem za tvoje slabo o- bnašanje. Sem prihajajo mnogi župljani, ki se pritožujejo nad teboj. Toda, človek, da se tudi optjanj, tega mi niso povedali.

Juan Quinto je nenadno raz- jarjen zakričal:

— Odmolite svoj zadnji oče- naš!

— Moli ga ti, tebi je bolj po- treben nego meni!

— Zavijem vam vrat! Pregri- znem vam grlo. Izpulim vam je- ziki!

— Fant, ne bodi vendar tako surov. Čemu ti bo toliko suro- vega mesa!

Opat je ostal miren in se vzra- vual med blazinami.

— Ne norčujte se iz mene, go- spod opat. Denar ali življenje!

— Nimam denarja, če bi ga pa imel, ne bi bil zate. Idi svojo pot in si služil kruh na pošten na- čin.

Juan Quinto je držal nož tik nad opatovo glavo.

Opat je nagubnil čelo:

— Nimam volje za to. Če si pi- jan, idi in prespi avojo pijanost. V bodoče pa si pomni, da je tre- bu z menoj zaradi mojih let in zaradi mojega duhovnega dostoj- nstva občeovati z večjim spošto- vanjem.

Divjak je bil zmeden. Začuden je rekel s pomenljivim glasom:

— Vi ne poznate Juana Quinto.

Opat ga je prešinil z resnimi očmi:

— Morda te bolje poznam, ne- go ti samega sebe, ti grešnik.

— Juan Quinto je lev!

— Maček!

— Sem z denarjem!

— Ga nimam.

— Brez denarja se me ne iz- nebite!

— Prav nič me ni volja, da bi te obdržal pri sebi kot gosta.

Skroz okno je posvetil prvi jutranji avit. Petelini so pričeli peti. Juan Quinto si je ogledal prostorno spalnico in našel o- maro.

— Aha! Tukaj bo kaj!

Opat je zahrkal:

— No, dobro si zadel.

In začel se je popolnoma rav- nodušno napravljati med molit- vijo latinskih molitev. Včas se je med križanjem orl na pote- puha, ki je stikal po omari. Smejal se je ter pol resno pol- šalvijo dejal:

— Le išči! Kako boš našel v temi, česar ne morem najti jaz pri še tako veliki svetlobi.

Ko se je bil oblekel, je stopil na balkon in prihajajoče jutro. Ptice so pele, trava je vstajala, vse se je prerajalo v nastopu no- vega dne. Opat je zaklical ro- parju, ki je še vedno stikal oko- li:

— Fant, prinesi mi brevir!

Juan Quinto je prinesel bre- vir. Opat mu ga je vzel iz roke in mu rekel:

— Kdo te je privedel na tako slabo pot? Zakaj ne delaš?

— Nisem ustvarjen za delo, v meni je gosposka kri.

— Potem si kupi vrvi in se o- besil, kajti za roparja tudi nisi.

S temi besedami je stopil opat na stopnišče ter odšel proti cer- kvi, da bere mašo. Hitro kakor podlasica je izginil Juan Quinto med koruznimi stebli, kajti izza gora je prihajal dan in zvonovi so prinašali Bogu prvi pozdrav.

In istega jasnega jutra je ubil in oropal nekoga konjskega me- šetarja na poti v Santa Maria de Meis.

Na koncu povesti je znižala Micaela glas in njena brezobna usta so povedala o Juanu Quintu:

— Bil je iz dobre družine, sin Remigla Beala, Pedrovega neča- ka. In Pedro je spremljal naše- ga pokojnega gospoda v bitki pri Puetnte San Payo. Molimo očenaš za vse žive in mrtve.

Znamenje časa

V mestu je avtomobil povozil nerodnega. Otrok — sili v mater, naj bi šla gledat povozenca. Ker se mati ne utegne ustavljati, se trmoglavo dete jame dreti: "Ho- čem videti moža, hočem videti!" — "Pomiri se, dragec, in pojdiva naprej, tam boš videl še večjega gospoda, ki bo povozen."

Roman v šestih delih s epilogom.

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovnici Vladimir Levstik.

Mraz ga je izpreletel in skoro v nezavesti je odprl vrata v pisarno. Tistikrat je bilo v nji zelo malo ljudi; neki hišnik je stal tam in čakal, in še nekdo drugi, človek iz nižjih slojev. Stražnik ni niti pogledal iz svoje pregrade. Razkoznikov je stopil v naslednjo sobo, misleč si: "Morebiti bo še vedno mogoče molčati..." Tam je sedel za pisalno mizo nekakšen pisar v civilni seknji in pisal. V kotu je sedel še en pisar, Zametova pa ni bilo in tudi Nikodem Fomič gotovo ni bil v pisarni.

"Ali ni nikogar tu?" je vprašal Razkoznikov tistega pri pisalni mizi.

"Koga pa iščete?"

"Aaa! Dober dan!" je naenkrat zaklical znan mu glas.

Razkoznikov je strepetal; pred njim je stal Smodnik, ki je stopil nenadoma iz tretje sobe. "To je usoda," si je mislil Razkoznikov, "zakaj bi bil drugače tukaj?"

"K nam prihajate? Kaj pa izvolite?" je vzkliknil Ilija Petrovič. Bil je očividno dobre volje in celo nekoliko razigran. "Ako imate kaj opraviti, je še prezgodaj; tudi jaz sem le slučajno tu... Sicer pa, s čim vam morem postrežiti? Priznam vam — kako vam je še ime? Kaj? Oprostite..."

"Razkoznikov."

"Kaj to, Razkoznikov! Ali ste mislili, da sem pozabil! Nikar me ne imejte za takšnega! Rodion Ro-Rodionovič, kaj ne da?"

"Rodion Romanovič."

"Da, da, da! Rodion Romanovič, Rodion Romanovič! Tega se nisem mogel spomniti, da si sem večkrat povpraševal. Povem vam po pravici, da mi je bilo odkritosrečno žal, da sva se takrat tako onegavila; pozneje so mi razložili vso stvar in svedel sem, da ste izobražen mlad literat, ki je storil takorekto lele svoje prve korake... Mili Bog! Kdo izmed literatov neki izprva ni delal originalnih korakov! Jaz in moja žena, oba ceniva književnost, posebno žena je vasa neumnost narj... Književnost in umetnost! Samo da je človek plemenit, vse drugo se da pridobiti s talentom, znanjem, bistroumnostjo in genijem! Klobuk — no, kaj je na primer klobuk? Klobuk je klobuk, kupim si ga pri Zimmermannu; toda tega, kar se skriva pod klobukom in se s klobukom prikriva, tega si ne morem kupiti!... Po pravici vam povem, hotel sem vas obklati in vam pojasniti zadevo, kakršna je bila, toda mislil sem, da bi morebiti... Res, tega pa niti ne vprašam, ali zares kaj želite?... Slisal sem, da vas je obiskala vaša rodbina?"

"Da, mati in sestra."

"Doletela me je sreča in čast, da sem srečal vašo sestro; res, izobražena in krasna gospodična! Povem vam, da mi je bilo žal, da sva se tistipot tako razgrela. Slučaj! Da pa sem vas pozneje zavoljo vaše omedlevice nekam čudno pogledal, tisto se je potem siljano razjasnilo. Saj veste, praznoverje in fanatizem! Lahko si mislim vašo nejevoljo. Morebiti se zaradi materinega in sestrinega prihoda preselite?"

"Ne, samo tako sem prišel... Prišel sem vprašat — mislil sem, da najdem tukaj Zametova."

"Ah, res! Saj sem slisal, da sta postala prijatelja! Zametova pa ni več pri nas, prišli ste potemtakem zaman. Da, izgubili smo Aleksandra Gregorjeviča! Od včerajšnjega dne ga ni več tukaj; bil je prestavljen in preden je odšel, se je spri z nami vsemi, prav nevljudno... Dečko je vetrnjak in nič drugega, da si je zbuja na drugi strani lepe nade; le pojdit opazovat to našo slajno mladino! Neko izkušnjo hoče delati, ali kaj, toda pri nas je samo govoril in širokoustil, to je bila njegova izkušnja! On ni tak človek kakor na primer vi ali vaš prijatelj, gospod Razumihin! Vaša kariera je učenjaka in nevrode vas ne zmotijo

in ne obstanovijo! Vam so vse te lepote življenja nihili est (nič), takorekoč, vam, ki ste podoben spokornemu menihu in puščavniku!... Za vas je knjiga, pero za usosom, učena raziskavanja — to je vaše življenje! Jaz sam sem deloma... Ali ste že izvolili brati Livingstoneve zapiske?"

"Ne še."

"Jaz pa sem jih čital. Toda dandanes so se nihiliisti strašno razmnožili; pravzaprav je stvar umevna, kajti — prošim vas, kakšne čase pa imamo? Vas to pravzaprav ne zanima, saj vi gotovo niste nihiliist! Povejte mi odkrito, ali ste, ali niste?"

"N-ne..."

"Ne, veste, proti meni ste lahko odkritosrčni, nič se ne dajte motiti: kakor bi govorili sami s seboj! Kaj drugega je služba in kaj drugače — mislite, da hočem reči 'prijateljstvo'? Ne, niste uganili! Ne prijateljstvo, temveč čustvo državljana in človeka, čustvo človekoljubja in ljubezen do Najvišjega. Tudi uradna oseba morem biti, kadar je čas za to, a državljanin in človeka se moram čutiti vedno in dajati račun... Izvolili ste omeniti Zametova. Zametov sva prirejal skandale po francoski maniri v sloganskih hišah, za čelo lampjca ali donec — da, takšen je vaš Zametov! Jaz pa takorekoč gorim od vdanosti in visokih čustev in sem vrhunskega ugledna oseba, ki ima službo in zavzema v družbi svoje mesto! Osebnost sem in otroka imam! Jaz izpolnujem dolžnost državljana in človeka; kaj pa je on, prošim vas! Z vami lahko govorim kot s človekom, ki je plemenit zbog svoje izobrazbe. In pa teh porodnih babic je vsak dan več."

Razkoznikov je osuplo dvignil obrvi. Besede Ilije Petroviča, ki je bil očividno šele nedavno vstal iz mize, so zvenele in se usipale predenj večino kot prazni glasovi. Nekoliko pa ga je vendar razumeval; motril ga je s vprašajočim pogledom in čakal, kako se vse to konča.

"Govorim namreč o tehle ostrženih punčah," je nadaljeval gostobesedni Ilija Petrovič. "Is lastnega nagiba jih imenujem porodne babice in vidim, da je to ime popolnoma umestno. Hehe! V akademiji hodijo, da se učijo anatomije; toda povejte mi, ako na primer sbolim, ali si pokličem punco za zdravnika? Hehe!"

Ilija Petrovič se je smejal, ves zadovoljen nad svojo bistroumnostjo.

"Resnica je, da je žena po prosveti nekončna, toda vse ima svoje meje. Čemu je treba zlorabljal? Čemu je treba žaliti poštene ljudi, kakor dela nepridiprav Zametov? Zakaj me je razžalil, prošim vas? In kako so se razširili samomori, si niti misliti ne morete. Ti ljudje zadržujejo svoj poslednji denar in si potem sami končavajo življenje, punice, fantiči in starci, vse brez razlike... Davi smo prejeli poročilo o nekem gospodu, ki je šele nedavno prišel v Petrograd. Nil Pavlič, slisil, Nil Pavlič, kako je že ime tistemu gentlemanu, o katerem ste davi poročali, da se je ustrelil na Petrograjski cesti?"

"Svidrigajlov," je odgovoril iz druge sobe hripav in ravno dušen glas.

Razkoznikov se je sdrnil.

"Svidrigajlov! Svidrigajlov se je ustrelil!" je vzkliknil.

"Kako, ali poznate Svidrigajlova?"

"Da, poznam ga... Ni še bil dolgo tukaj..."

"Da, da, nedavno je prišel; žena mu je umrla. Bil je malopriden človek in na vsem lepem se je ustrelil tako skandalno, da si ne morete misliti... V svoji beležnici je zapustil par besed, da umre pri zdravi pameti in prosi, naj nikogar ne dolže njegove smrti. Pravijo, da je imel denar. Kako pa ga izvolite poznati?"

(Dolga prihodnja.)

debelega, gladkega papirja. Mehanično ga je dvignil in dognal, da je bil brez naslova, vendar je bilo nekaj v ovitku. Končno se je odločil, da ga odpre: dolg svetlozelen listek se je pojavil, povabilo:

"Gospod Pistola, ravnatelj gledališča Gargouille, prosi gospoda... da bi se udeležil glavne skušnje novega dela in sicer 16. nov. ob 21. Parketni fotelj številka 81."

Gospod Fibre je bil ves iz sebe. Imena gospoda, ki mu je veljalo vabilo, na tem ni bilo in danes je bilo baš 16. nov. Kakšen srečni slučaj mu je končno priskrbel priložnost, da je mogel prisostvovati takšni prireditvi!

Pri kosilu se je smehljaj radostno predaj; zvečer je zaupal svojim prijateljem, da gre danes h glavni skušnji nove igre Njegova dražestna mala". Gospodična Nini Paradisova ima glavno ulogo.

"Srečnik!" je zaklical gospod Brusquet iz sosednje prodajalne drobnarije. "Vi si pa nikesar ne odrečete."

Fotograf gospod Aratom je pripomnil: "Videl sem njeno sliko in moram priznati, da bi bil rajši v njeni družbi nego v družbi velikega mogla."

Vse se je smejalo. Gospod Fibre pa je menil sabo: "Do te-

k stolu in režiser je dal spustiti zastor. V dvorani je postalo hrupno. Kritiki so se razgovarjali o tem dogodku. Minister je takoj ostavil ložo. Gospodu Fibru je bilo, kakor da je v sedmih nebesih. Privrati pri glavni skušnji in že prvič takšen slučaj! Kaj se bo pač zgodilo? Po nekoliko minutah se je zastor varedi malo odprl, neki igralec je stopil pred občinstvo in si izprosil s kretino roke tišino:

"Gospo in gospodje", je začel z glasom, ki se je tresel od razburjenja, "naša ljubljena tovarišica Nini Paradisova je postala pravkar žrtve hipne omedlevice. Vendar pa upamo, da bo svojo ulogo lahko kmalu nadaljevala s pomočjo službujočega zdravnika."

Občinstvo je zaploskalo. Umetnik je zaklical: "Kje pa je službujoči zdravnik?"

Gospod Fibre je bil očaran nad vsemi temi dogodki in je čakal, kaj se bo še razvilo, ko ga je prijel debel, rdečelas gospod za ramo in ga pozval:

"Sedaj pa le hitro, gospod doktor, mudi se!"

Prodajalca obnivala je povleklo naprej. Opatil je z zaprepajenostjo šele sedaj, da je sedel na ročniku gledališkega zdravnika.

Hitro je stopal po vijugastih stopnicah in temnih hodnikih. Otvorila so se vrata v blišče svetlo, s svetlečimi okrašenimi kabino, v kateri so se gnetli ljudje.

"Vsi ven," je zapovedal ravnatelj, "toda, seveda, vi, gospod minister ostanite!" se je popravi.

Fibre je stal med ministrom in na otomani ležečo bolnico. Bil je bledejši od te. Politika pa je pojasnjeval: "Vidite, gospod doktor, gospodična Paradisova je imela pravkar napad slabosti, dajte ji kaj okrepčilnega, da bo lahko igrala dalje. Med tem naj režiser pomiri občinstvo... Tu je omar z leki."

"Ah, prošim, ljubi gospod doktor, pomagajte mi!" je mrmrala umetnica z umirajočim glasom: "Bom vam vedno hvalešna. Pomislite, da gre za mojo karijero..."

Kakor v sanjah se je sklonil gospod Fibre nad stekleničko. Pri tem mu je padel žepnik z nosa pod mizo. Minister je zaklical nestrno: "Samo povejte mi, kaj mora biti, potem bom sam našel kapljice. Ali naj vzamem kaj arnike?"

"Da, da, nekaj arnike," je jekal Fibre, ki je lakal svoj žepnik pod mizo.

"In morda tudi nekaj lavdane," je nadaljeval minister. "Lavdana — izvrstno... In še kaj?"

"Ne, samo močan potekrek črečnjevca na to."

Minister je premešal piščo in jo ponudil igralci, ki jo je hitro popilja. S prisiljenim naamehom je menila: "Tisočera hvala, gospod doktor, občutim se že bolje."

Potrkal je na vrata, ravnatelj je vstopil. Ko je čul, da se čuti Nini Paradisova še dovolj močno za nadaljevanje igre, je stresel Fibru roko. Med tem ko si je igrala popravljala lase, se je hotel odpraviti na svoje mesto. Minister pa je pohitel za njim in ga prosil za vizitico.

"Nimam nobene pri sebi," se je oprustil Fibre.

"Oh, ne de nič. O meni boste še slisali."

In zgodilo se je, da je prejel pri naslednjem podeljevanju redov dr. Mostti, službujoči zdravnik pri gledališču Gargouille, v plačilo za svoje odlične zmognosti rdeči trak Častne legije.

Samomor

Zdravnik je bolnemu pijančku prepovedal vsak alkohol. Mokri bratec je nekaj dni vztrajal v zdržnosti. Naposled pa ga je poželjenje premagalo. Našli so je rumene rebuljice, vzdignil čašo in ji priščrno govoril: "E vinček, vinček, zakaj si mi storil toliko hudega, ko vendar veš, da te jaz tako ljubim!"

Izgubljen trud

Sam Bog si ga vadi, čemu sem potratil vna leta svoje mladosti, da sem se s velikim naporom naučil sedem jezikov, ki mi šena danes ne da izpregovoriti niti dveh besedi!

V hotelu

— Koliko stane pri vas prenočitev?

— To je odvisno od lege.

— Jaz bi rad vedno na hrbtu.

Za kratek čas

Jamstvo

"Vi ste mi rekli, da mi bodo rokavice vsaj dve leti trpele, pa jih nisem imel niti dva meseca." — "Kako je vendar to mogoče?" — "Izgubil sem jih."

Novi ples

V evropskem vele mestu opazuje plesni mojster strahotni promet na ulici. Pešci se umikajo avtom, da je strah. "Imeniten motiv za nov ples," pravi sam pri sebi zastopnik koreografske umetnosti.

Bog ne daj!

"Glej, glej, kako grijazen dežek se je ulil! Če pojde kaj dolgo tako, bo kmalu vse prišlo iz zemlje." — "Bog nas obvaruj, jaz imam šeno v njej."

Med igralkami

Vitoslava: "Za 20 let igram samo dekliške vloge, zdaj pa bi mi naš ravnatelj hotel kar česno naprtiti vlogo srednjestare ženske!" Vidoslava: "To je res brezobzirnost in krivica."

Rodbinski blagoslov

— Kako to, da tvoje šede ne slisim več prepevati?

— Dobil sem potomca.

— Da, da, otroci so pravi rodbinski blagoslov.

Nerodni dodatek

"Gospodična, plačeta rajši s pomembnimi močmi ali s navadnimi." — "Z navadnimi... Ampak nikar ne mislite, da je to moje neomajno stališče. Izrazil sem se tako, da bi vam ustregla."

Pred sodnikom

Prijetna, zajetna gospa: "Jaz nisem bila, gospod sodnik."

— Predsednik: "Ampak vi se natančno strinjate s popisom: mlada, vitka, lično napravljena, odlična srčkana..." Gospa: "No, da, gospod sodnik, bila sem jaz."

Slaba tolažba

"Kaj pa tako tulil, Olga?" — "Pavel mi je pisal, da ne mara nič več zame." — "Pomiri se, de te drago. Pavel je zadosti brhek dečko, da skora najde drugo dekle."

Prememba. — "Torej ti si vzel malo Emu, tisto, ki se je tako rada smejala in bele sobe kazala."

— No, smaje se nič več tako rada, sobe mi je pa še večkrat pokazala."

Pridej berač. — Gospod: "Pa si res nesramen! Tako pozno zvečer, pa še berač!" — Prosjak: "Veste, gospod, pri teh slabih časih moramo tudi nadure delati."

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM.

Pojasnilo društvenim tajnikom glede novega sistema plačevanja naročnine za dnevnik list Prosveta. Vsak član, ki želi, da se naroči po novem sistemu, mora najprej plačati ves stari dolg do 30. junija 1929, ako je kaj dolžan za nazaj na naročnini, in šele potem od prvega junija naprej se lahko vzame naročnina po novem sistemu. Vsak se mora naročiti ZA CELO LETO. V nobenem slučaju se ne sme prišteti več kot TRI tednike k enemu dnevniku. Vsak naročnik mora plačati najmanj \$2.40, ako želi po novem sistemu upoštevati naročnino, torej plačati se mora \$4.80 in en \$3.60 in dva \$2.40 in tri tednike. Vsak mora zaplatiti poleg onega imena, na katerega zaplače naročnino, tudi društveno številko, ime ali imena onih drugih članov, ki daje uraven svoj tednik. Vsi morajo biti od ene družine, lahko so pa od dveh družin, na primer žena od ženskega in mož od moškega in hči od mlajinskega družina, ampak morajo biti vsi iz ene družine. Imena se lahko zapliše na kos papirja uraven ali pa odzadej na listek na katerem je pisano ime naročnika. Prosveto smejo vsi v manjši oporuzuma tajniki in zastopniki le od ene svote katere so njim plačali naročniki in v nobenem slučaju ne več kot 20%. Listke, imena, naslove in denar je poslati na upravnništvo lista Prosveta. V nobenem slučaju ne dobiti dnevnika ako ne doplačate kakor je gori navedeno. To velja le za one naročnike, ki sedaj plačajo, ne pa za one, ki imajo plačano še naprej.

Prosimo vsaj eno vso tajnika, da upoštevajo ta navodila, ker drugače nam absolutno ne bo mogoče voditi tega sistema. To pojasnilo naj služi vsem tajnikom in zastopnikom, vsakemu posebej sploh ne moremo pisati, torej izrešite li lista in shranite, da boste imeli vedno pri roki, da se boste vedeli ravnati v takem slučaju. Prosim upoštevajte to. Z hvalskimi pozdravi za Prosveto —

Filip Godina, upravitelj.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo vsi tajniki vse spremembe naslovov in članke, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopil, izšli in izločeni članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko tečno vredi imenik za polnjenje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnomu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vsi tajniki se na nalažbi zato pripravljajo listek na vsa naslove upravništva Prosveto posebej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vsi tajniki omeni stali in novi naslov. Upravništvo siljano apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Filip Godina, upravitelj.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJALCEM RAZNIH NAZNAV.

Kadar pošljete listu Prosveta, kakorimkoli naznav, hvala o smrti, tedaj vedno vešče v pisnu, ali želite plačati oglas ali kot vest. Ako je priobčeno kar vada vest, se izpusti iz nje vsa osebna hvala in na posameznikov, ter se naznamilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti pri nobelo vrsto raznih listov drugih stvari, je pa to ogle katerega se mora plačati, daja za člana in za nečlane, dalje velja isto tudi za prireditve, veselice, shode, Vselej je treba povedati ali želite imeti plačan oglas ali navadno članikarsko vest, v takem slučaju se za naznav, naroči stvar bolj na to in se pove le važnejši daja za člana in za nečlane, iste tako velja za naznamila, če se koga želi navadno ponudbe, prodaje, za vse take stvari se mora ne povedati, da naj bo to kullikrat naj se isti priobči da hodoče nazaj plačati. Tjajmle dajam radi tega, da oškop konvencije, da se ravnamo val, društva, društva in upravništvo Prosva, da to upoštevate potem ravnamo. — Filip Godina, upravitelj.

Zonite

For pyorrhoea

For prevention against gum infections, use Zonite, the new powerful antiseptic. Also guards against colds, coughs and more serious diseases of nose and throat.

FLIT

KILLS FLEAS MOSQUITOES

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmernne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2457-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA